

Nro. 9.

A FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBÖL.

*Költ Bétsben Kedden Juliusnak 30-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Béts.

Tegnap előtt este egy Anglus hajós kaptány érkezett ide Kurir fővel, a' ki által azt az igen kellemetes hirt közli *Nelson* Anglus Admiralis a' Cs. Kir. udvarai, hogy a' Nápolyi Kir. ármádia, *Cardinalis Ruffo* vezérlése alatt Juniusnak vége felé Nápoly váráfába bé ment, 's azt minden erősségeivel együtt el foglalta. Önön maga a' Királyi familia Junius 28-ik napján várattatott oda. — A' várasnak meg hódoltatásában nagy segítségére voltak *Ruffo* *Cardinalis*-nak azon varas kikötő helye előtt dárab ideig ólálkodott, 's végre abba bé is ment egyesült Anglus Nápolyi hadakozó hajók.

A' *Florencziában* lévő Anglus követtel *Windham* Urral is közlőtte *Nelson* Admirális ezen örvendetes történetet, és azt is, hogy a' Nápolyi patriotáknak hitetlen vezérjek *Caracciolo* több ex Nemes haza árulokkal együtt, a' *Minerva* nevű Nápolyi fregaton, mellynek Kavalier *Thurn* a' kórmányozója, minden törvény nélkül felakasztatott. — Illyen jutalmok szokott a' hűség-telen haza árulóknak lenni.

Az a' kellemetes hír is nem kis örömet gerjesztett a' Cs. Királyi udvarban, hogy már az egész *Toskánai* nagy herczegségből ki üzetettek a' *Francziák*, még pedig nem annyira a' Cs. K. hadi seregek, mint inkább az ellenek fel támadt föld népe által. Az egész nagy herczegségnek le irhatatlan az öröme ezen óhajtott történeten, 's minden lakos szive szerént kívánnya, hogy a' Nagy herczegi familia minél előbb oda villza mehessen.

Tegnap este egy Kurir érkezett ide *Alessandriából*, azzal az örvendetes hírrel, hogy annak erősségét a' mi győzedelmes seregeink capitulatio mellett által vették. Erről bővebb tudósítást fogunk másszor Erd. Olvasóinkal közleni.

Hadi Történetek.

I. Olasz Országban.

Alessandria della Paglia, tulajdonképen nem a' *Pedemontiumi*, hanem a' *Mediolanumi* herczegséghez tartozott, és a' Spanyol Orzági *Lucello* miatt támadt háború után, 1719-ik elzenedőben adattatott *Károly Emmanuel Victor Szarbaudiai* herczegnek, a' ki ugyan akkor *Szárdinai* királysága emeltetvén, azon várost, mint a' *Tanaro* folyó viz mellett fekvő igen alkalma-

tos helyet meg erősítette, 's olly állapotba helyeztette, hogy akármely ellenség is nem könnyen juthat annak birására. Minekutánna a' Franczia republikanusai armádia ennekelotte harmadfél eiztendővel Olasz Országok felső részét el borította, és a' Pedemontiumi herczegségbe is be rontott volna, annak fő vezérje a' hires *Bonaparte* olly fel tételek mellett kötött a' mostan elo és uralkodó Fels. Szárdiniai királlyal *Károly Emmanuel Ferdinandal* békesléget, hogy a' Fels. Aultriai Házzal leendő békeslége idejéig, mind abba, mind a' több Pedemontiumi erőllégekbe Franczia őrizetek tétetődjenek. Ez ugyan meg történt, de még is nemtsak vissza nem adták a' Francziák a' Fels. Szárdiniai Királynak azon erőllégeket, sőt a' mint friss emlékezetünkben vagyon, különbözőkülönbféle szinek alatt az egész herczegségnek birtokától meg-folztották, 's a' Szárdiniai szigetbe küldötték ő Felségét.

Ennek az *Alessandriai* erőllégnek Cs. K. seregek által való és még most is tartó ostromlatásáról azt írja lovas fő vezér *Melas* 17-ik Juliusban költ, és a' Fels. udvari hadi Cancellaria-hoz intézett tudositásában, hogy a' várban lévő ellenség, az előtt való napon, a' mi második páralella sántzainkra, a' kazamatákból erőllen lövöldöztett, és egy kevellé hátraltatta is de egészlen meg nem akadályoztathatta a' mi ostromló seregeinket, úgy annyira, hogy *Julius* 17-ikén már a' vár előtt való mezőségig vonattattak a' sánczok. Nékünk 24 óra alatt egy emberünknel több agyon nem lövetett, 's hétnél több sebbe nem esett, a' kik közt vagyon Gróf *Fusco* granatéros Kapitány (a' *Wouvreman's* battallionjától.

Továbba azt is jelenti a' fent nevezett lovas fő vezér, hogy a' mi ostromló batteriáink még

most is derekassan tüzelnek azon erősségre, és hogy néhány apró munitiónalis táraikon kívül, egy szenás magazinumot is meg gyujtottak, a' melly hogy ha tovább is illy szerentséssen fog folytatódni, nem sokára kéntelen leszen az ellenség azon várat gyözedelmes seregeinknek által adni.

Ezen officialis tudositáson kívül, más magános, de hiteles hireket is közölhetünk Erd. Olvasoinkkal. Az első ebből áll, hogy ezen folyó hónapnak 7 ikét meg előzőtt éjjel 200 bátor szivü vitézeink vállkoztak ki ostromló seregeink közzül, a' kik nagy tsendefféggel ki menvén tábor helyekről, az első Franczia srazsát le vágták, a' többit, a' kik mindnyájan aluttak, bajonettaikkal által szurdalták; hasonlóképen bántak a' második vigyazaton állott srazsákkal; ezt miveltek a' harmad rendbeliekkel is, és ha számosabban vóltak, 's lajtorjákat is vittek vólna magokkal, a' várban lévő Fr. katoná örizetet is el nyomhatták vólna. Végtére ezek is fel ébredvén álmaikból erőssen ágyuztak a' mi 200 vitézeinkre, de már akkor ök is vissza huzták magokat, 's 19. Francziát ejtettek fogságra, e' mellett két malmot gyujtottak meg, a' melly nem kevés kárára szolgál a' benn lévő Franczia örizetnek.

A' második történetet ekként adja elő egy jó barátunk által velünk közlött levél: *Julius* 12-ik napján egy Cs. Kir. pattantus monturba öltözött, és mellyén arany érdem pénzt viselő Frantzia katoná imitt amott még fordulván ostromló seregeink táborában, az általunk készitetett sánczokat, batteriákat, 's több eféle készületeket meg nézegetett, végre a' külső vigyazatokon által menvén, és semmi gyanuságot nem támasztván katonáinkban, midön mintegy egy puska lö-

vésre lett volna külső sirázsáinktól, akkor megfutamodott, 's a' pallizádákhoz érkezvén a' Francziák által bé vétetődött. Ekkor vették észre a' mi külső sirázsaink, hogy a' bárány köntösbe ravalz róka vólt fel öltözve.

A' *Mantuai* várnak ostromoltatásáról olly jelentést tett B. *Kray* hadi Tárnok mester *Julius* 19-ikén, hogy már a' második parallella fántz is munkába vétetődött, és hogy már kélzen vagnak egynéhány batteriák is. — Az ellenség ugyan szüntelenül ágyúz fánczásokra, és töbnire bombákkal és gránátokkal, de még is kevés kárt tehet munkásainkban, ugy hogy 24 óra el forgása alatt 4 emberünknel többet agyon nem löhettek, 's hetnél többet sebbe nem ejthettek.

Az Olasz Országi levelek szerént *Constantin* Orosz nagy herczeg, Gr. *Suwarow* Orosz Feldmarsal, és *Melas*, *Lichtenstein*, *Mitrovsky*, *Laudon*, és *Bellegarde* Cs. K. Generálisok *Alessandria*-ban vagnak. A' vár ostromlására tétetett készületeket az utolsó General igazgatja. Azon 14 vitézi ordókat, a' mellyeket a' Fels. Orosz Császár Gr. *Suwarownak* küldött, e' folyó hólnapnak 2-ikán osztotta ki a' nevezett Feldmarsal azoknak az Orosz tiszteknek, a' kik a' Francziákkal való ütközetekben magokat meg különböztették; azután az oda való fő templomban *Te Deum laudamus* tartatott a' *Piacenza* mellett nyert hármas győzedelemnek meg halalására; délben az egész ott lévő Generalitás meg vendégeltetett, a' melly alkalmatossággal fok jó pohár bór üressitetett ki az ölzve szövetkezett fejedelmi udvaroknak egészségéért sürü ágyú ropogások alatt. — Elíve concert, bál és teatrum vólt. Itten, Gr. *Suwarownak*, *Melas* és *Rosenberg* Generálisoknak neveik által láttzó tűzben tündöklöttek, Gr. *Suwarow* önnön maga is jelen vólt a' teatrum-

ban. — *Melas* fő lovas Generalis 200 olly lajtorjákat készített nagy lietséggel, a' mellyeken a' várnak külső bástyaira az ostromló katonák fel hághassanak. — *Turinból* is sok illy lajtorják várattatnak *Alessandria* alá. — A' Cs. Királyi és Orosz seregek *St. Giulano* és *Novi* közt tábo-roznak.

A' fent említett *Te Deum* laudamus tartasá-sának alkalmatosságával igen nagy buzgoságot mutatott az ősz héros *Suwarow*, és noha párnakat akartak térdei alá tenni, ő mindazáltal a' tsupa kövön térdepelt, és ottan ottan a' földig borúlt ábrázatjával. — Midőn az oda való püs-pök különös áldást adott volna reája, 's imad-kozott volna érette, annyira meg indult ez a' másként kemény szívű katona, hogy sürü könnyük folytak le szemeiből. — Ekkor mutatta magát innaeplő forma ruhájában leg elsőben, a' melly 9. vitézi ordóval, és a' Fels. Császár és Király brilliantos képével vala fel ékesítettve. — Ő minden tetteiben valóságos originalis embernek mutattya magát, sohol semmi kvártélyán meg nem szenved a' tükröt, 's maga meg vallya, hogy 40 elztendőtől fogva magát soha sem lát-ta — sem orát, sem pénzt soha sem hord ma-gánál.

Turinból, a' mint onnan iratik, számos ha-di tisztek utaztak *Aostába*, Szabaudia *Aostai* her-czégységnek fő városába, azon 12000 főből álló *Ausztriai* és *Orosz* hadi seregekhez, a' mellyek azon herczégségen, és a' Sz. Bernárd hegyén ke-resztül *Geneva* felé marsiroznak a' *Károly* fő herczeg *Helvetziai* hadi operatióinak elő mene-tele litésére. (a) — A' *Pedemontziumi* armadi-

(a) A' *Sz. Bernard* hegye azon magas és irtódz-tató nagy hegy, a' mellyen a' *Wallesiából*

ának helyre allítására nagy áldozatokat tesznek a' lakosok, és a' mi aranyok 's ezüftjök vólt, azokat magok önként és jó kedvel által adták a' Kór-mányszéknek. — A' szerzetes Rendeket is annyira meg lelkesítette a' hazai szeretet, hogy minden klastromjaikban, 's templomjaikban találta-tott arany 's ezüft edényeket a' Status szüksé-gének ki potolására ajánlották.

Egy *Julius* 13-ik napján költ *Páviai* magá-nos levél illvetén történetet ad elő: „Tegnap, ugy-mond, az az, *Julius* 12-ikén az *Alessandriai* vár-ban lévő *Franczia* *Commendans*, *General Gordan*, tseresnyét és fejer kenyeret kéretett *Gr. Suwarow* *Feldmarsaltól*, a' ki leg ottan küldött is néki tseresnyét azzal a' biztatással, hogy harmad nap múlva frissen sült kenyerral is főgna néki szolgálni. Bé is tellyesítette igiretét, mivel *Julius* 14-ikén 170 ágyúval fogatott az *Alessandriai* várnak os-tromlásához.

Moreau *Fr.* fő vezér *Gr. Suwarow* *Feldmar-sálhoz* küldött levelében azon panaszkodott, hogy az *Austriai* és *Orosz* hadi nép, még a' ha-di fogságba esett *Franczia* katonákat is le vag-dallyák, a' melly dolog egy áttallyában ellenke-zik a' *Nemzeti* és hadi törvényekkel. Erre ak-ként válaszolt *Gr. Suwarow*, hogy az tsak egy-szer, és akkor is nem ok nélkül történt meg, mivel egy *Franczia* *Corpus* fogságba esvén, 's fegyverét le rakván, abban a' szempillantásban,

Olasz Országba vivő út keresztül megyen, és harmad nap alatt is allig lehet a' tetejé-re fel mászni. Ezen a' tetőn vagyon a' *Sz. Bernard* gazdag abbatiája, a' mellyben minden utazóknak harmadnapig ingyen szállas, étel, és ital szokott adattatni.

a' mellyben az Auszriai és Orosz katonák őket elvezetni akarták volna, ismét fegyvereikhez nyúltak, 's amazokra tüzet adtak, következésképen a' mit magok kerestek azt meg is találták.

Gr. *Klenau* Cs. Kir. Generál már benn van *Florentziában*, a' honnan nyakra före kifutottak az ott lévő Fr. katonák, mihelyt hallottak a' Cs. K. hadi népnek oda való közelgetését. Valamint a' *Pedemontiumi* ügy a' Toskánai herczegségekben sok kárt tett nekik az ellenek meg busult föld népe.

II. *Helvétziában.*

Itten még most is olly tsendésségben vannak a' két egymás ellen hadakozó armadiák miot ennekelőtte két 's három héttel voltak. — *Massena* fő vezér segítségét vár Francia Országból, ment is már valami hozzá, de az sokkal kevesebb, mint sem a maga seregeivel a' Cs. K. győzedelmes armádia ellen meg alhatna. E' mellett igen nagy szükséget szenved armadiája Helvétziaiak minden eleségtől ki üresített nyugoti tartományaiban. — A' *Schwiczi* Cantontól és a' *Zugi* Cantonnak egy részéből egészen ki üzettek a' Francziák, és most a' *Zugi* tó, és a' felső *Albis* közt tanyáznak. Hogyha innen is ki küszöböltetnének, lehetetlen volna nekik az *Albis* hegyeken meg maradni. Mennyi számmal légyenek még mellettek a' Helvétusok, bizonyosan nem tudhatni, a' töllök hozzánk által szökött katonák azt beszélik, hogy allig lehet azoknak a' számát 1000 emberre tenni. Mások ismét azt mondják, hogy a' most *Bernában* lévő Helvétziai Directorium a' még aláttok lévő Cantonokban, nevezetesen a' *Rernaiban*, *Zürichiben*, *Solothurniban*, *Basileaiban*, *Freyburgiban*, és a' *Luzerniben* minden fegyvert fogható férfit

fegyverbe akar öltöztetni. De ezt nem egy könnyen viheti végbe, nemcsak azért, mivel a szükséges fegyver nélkül szükölködnek, hanem leg inkább azért, mivel igen kevés hajlandóságot mutat az ifjuság a Cs. K. armada ellen való hadakozásra, úgy annyira, hogy még azok közül is, a' kik leg hivebbeknek tartattak a' Francziákhoz, százanként szökösnek hozzánk által. —

A' *Zürichi* Cantonban lakó föld népe, a' hol tudnjillik *Massena* fő vezér hadi szállása vagyon, leg nagyobb patriotismust mutat az új democratica constitutzióhoz, *Bern*-ben nagyobb számmal vagynak az aristocrata a' democrataknál, és még többen is volnának, ha az ott lévő Helvétziai Directorium és a' Francziák sújtó vesszejektől nem félnének. — A' *Basileai* Cantonbeliek szüntelen antikálnak, és a' merre fúj a' szél arra fordítják köpönyegjüket. — Ezeknek nyomdokaikat követik a' *Solothurni* és *Freyburgi* Cantonbeliek, hanem belsőképen ők is a' régi alkotmányhoz ragaszkodnak.

A' *Károly* Kir. fő herczeg hadi fő szállásán ki adattatni szokott politica és hadi dolgokat magokban foglaló újság levelek ekként adják elő néhány Helvétziai Cantonoknak jelenvaló állapotját: „A' *Glarus* Cantonbeliek, ugymond, egészen a' Cs. K. seregekhez tsatolták magokat, világossan hadakoznak a' Francziák ellen, és az ő hadi vezérjek *Zvikli*, a' *Brunnen* mellett történt tsata után regularis jelentést küldött annak mivóltáról a' Glárusi Tanátshoz. — Ez a' Canton az előbbi igazgatás formájának vissza állítatása után, világossan vissza hivatta azokat, a' kik azon Cantonbeliek közül vagy a' Helvétziai törvénytévő Tanátsnál, vagy másutt közönséges hivatalt viselnek. — A' *Schviczi* Cantonbeliek még ezt nem mivelhették, még most is a' Francziák birtokokban lévén hazájoknak egy része,

azonban ők is az előbbi alkotmányt állították fel magok közt. — A' *Sargansi* Præfectura, a' melly vóltaképen nem magától függő, hanem a' 8. Helvécziai Cantonok birtokában lévő tartomány, 2, deputatust küldvén Károly Kir. fő herceghez, két kompánia katonaságot ajánlott a' Cs. Kir. ármadia segítségére, egyzersmind arról is hivatalbeli jelentést tett, hogy az a' lakosoknak közönséges meg egyezeséből vissza akarja az előbbi alkotmányt állítani. — A' *Thurgoviai* Præfecturában, és a' *St. Galleni* Apéturságban, mind a' polgári, mind a' törvényes dolgokra nézve mindenek az előbbi formába öntettek, és azok, a' kik rész szerént a' Francziák, rész szerént a' Helvécziai Directorium által örökségeiktől meg fosztattak, ismét bé léptek azoknak birtokába. —

A' *Constantziai* püspökségben, és a' *Schafhauseni* Cantonban, sőt magában *Schafhausen* városában is meg fordultak a' dolgok, és ebben, *Julius* 14-ik napján, azon mód szerént állítatott fel a' provisoria kormány szék, a' mint a' régi *Constitutio* ez előtt 400 esztendővel elejekbe írta. A' társaságok és czéhek képviselőket választván magok közzül, a' Tanáts házba küldötték őket olly véggel, hogy a' Kormányszéknek és egyéb hivataloknak folytatására alkalmas és jó hazafi polgárokat válasszanak.

Önnön magok a' Helvécziában táborozó Francziák azt beszélik, hogy csak addig nyugofznak a' Cs. Kir. győzedelmes seregeknek fegyvereik, mig azon 35000 főből álló Orosz ármadia oda érkezik, és a' melly négy colonnében, erős lépésekkel marsirozik a' Rénus felé. — Ennek az ármadiának első colonnéja, a' melly az Urali Kozákokból, 2, dragonyos regementből, és sok muskatérosokból és granatérosokból állott, *Julius* 12-ik napján marsirozott *Prágán* keresztül. — Az oda való Publicumnak figyelmetességét egész-

len magára vonta ezen Orosz colonne, és a' ki-
nek csak ép keze laba vólt, ki ment annak szem-
lelésére. — Az *Asiai Urali Kosakok* mentek leg-
elől, a' kiknek martialis tekintetek, göndör ha-
jók és szakállók; de legkiváltképen szép fegyverek
tisztéletet és félelmet gerjesztettek a' nézőkben.
Lovaik aprok, könnyűk, és olly gyors futók mint
a' szarvas. — Magok szep növésű, barna, és
erős izmos emberek, sokaiknak közülök a' melye
közepéig ér a' szakálla, köntösök egy bőv 's
bokáig erő nadrágból, különbkülönb színű felső
rövid ujas dolmányból, és rövid szárú saruból áll;
dolmányokat széles övvel szorittyák magokhoz.
Görbe kard függ oldalokon, flintájokat egy villa
forma eszközre teszik, 's ritkán hibazzák
el a' lövést, 's. a. t. A' *Kozákokat* 2, dragonyos
regement követte, a' mellynek tagjai sok érdem
pénzel tündöklöttek. Utól a' muskatirosok és
granatirosok marsiroztak. Az utólsóbbaknak
egy réf hosszúságú a' bajonettájok. Sok grana-
térosnak 2. 3. lőt négy érdem pénz is függött
a' mellyén. — A' Generalitás gazdagon meg ven-
déglette a' Prágai Ersek; a' gyalogság a' város-
bán magában, a' lovasság pedig a' szomszéd fa-
lukban szállittattak kvártélyba.

Francia Respublika.

Soha sem vólt a' Francia nemzet nagyobb
veszedelemben mint most vagyon, annak akár
belső akár külső körülállásait tekintsük. —
Belsőképen egészlen meg vagyon a' közönséges
tsendesség és bátorság háborittatva, és a' min-
dennapi szomorú történetek miatt a' fiú az at-
tyának, ez a' fiának, feleségeinek, rokonjának,
szomszédjának, és a' vele egy kenyeret és sőt
évőnek sem hiszen. A' *Wendeistak*, a' *Chouan-
sok* és *Royalisták* ujabb mozdulásban lenni tapasztal-
tatnak, mindenütt rablanak, pusztitnak, és a' hól

Szerit tehetik, meg öldösik a' patriotákat, 's ezeknek szinek alatt, gyakorta a' leg ártatlanabb embereket is. — A' constitutióval, a' kormány-nyal, és a' dolgoknak mostani folyamataival még nem elégedők, várasenként, falunként jár-
kálnak, és igyekeznek masokat is fel ingerleni az előjárók ellen. — A' tsalárd, és a' nemzet véres verejtéken hizni kívánó tiszttviselők miatt, ujjabb ujjabb tereh rakattatik a' nemzet vállaira, melly természetesen béketelenséget okoz az embereknek, semmi jó ki menetelét nem látván a' mostani revoluzciónak, a' melly 10 elztendőktől fogva egynéhány millió embert temetett a' föld alá; a' minden vég nélkül tett költségeknek pedig allig lehet a' tsámat is ki mondani, mellynek nagyobb részét azok lopdosták és tékozlot-
ták el, a' kik a' Respublika ingadozó hajójának kormányán ültek, mint p. o. a' leg közelebb hivatallyokból le hányatott Ex-Directorok, és ezeknek czimboras társaik, a' kik felől azt be-
szélik a' Párisi közönséges levelek, hogy ők *Hamburgon es Brémán* kerefsztül 300 millió liver-
nél többet küldöttek a' *Londoni* bankóba.

Franczia Országának tsak nem minden sze-
geletiből esedező levelek küldettettek a' Fő Kor-
mányfzékhez, az eránt, hogy ezen tolvaj és
haza áruló Ex-Directorok, ministerek, sőt még
azok a' Generalisok is, a' kik velek egyet ért-
vén meg lábolhatatlan veszedelembe ejtették a'
Fr. nemzetet, példásképen büntetődjenek meg.
— E' mellett sok apró könyvetskék repdesnek
a' Publicumban, a' mellyekben otsmany szinek-
kel felflettettek le *Reubel*, *Merlin* és *Lareveille-
re* Ex-Directorok. — *Reubel*, a' ki eleve érezvén
a' fáfran illatot, nemzeti képviselőnek válaasztat-
ta magát, ilyenképen szollott a' 200 Tanatsá-
nak 13-ik *Juliusi* gyűllesében: „Sok hamis írá-
sok forognak, ugymond, a' Publicum kezében
én ellenem, és vólt Collegaim ellen, holott mi

híven és igazán szolgáltunk a' hazának. Tékozással vádolnak bennünket, holott mi egész erőnket annak meg akadályoztatására fordítottuk, hogyha *Rapinat* kötelességet nem mívelte, lakolylyon érette, de a' törvény ízerént, és nem az irigy embereknek hamis vádolásokra. — Azt mondják, hogy mi kész akartva vezgettük el *Bonapartét*'s vele együtt a' Respublikának leg jobb Generálisait? Nem a' most élő, hanem a' következő nemzetségek tehetnek ezen expeditióról ítleletet, ő maga tñálta azon planumot, és ki ne engedett volna egy olly heros enthusiasmusának, a' ki előtt minden nehézségek el tűntek? Kivánnám, hogy vádolóink ültetnének a' kormányzékbe, majd önnön magok tapasztalják, melly nehéz legyen ott jót mivelní, és a' rosszat el távoztatni. — Mi kétségbe nem estünk a' Respublikának bóldogsága felől akkor, midőn a' Directorságba léptünk, és sem fegyvere, sem elesege, sem pénze nem vólt az ármadiának, a' midőn a' *Wendeisták* és *Chouansok* pusztították az Országot. — Bár legynak mi a' 18-ik *Fructidornak*, a' melly a' *Rojalismusnak* diadalmát meg akadályoztatta, engesztelő áldozatjaiva. — Ez a' *St. Jánosi Cabinetnek* a' fő czélja. Nemzeti képviselők! erőssítétek meg munkaitokat, állásatok magatok közt vissza az egyességetre! az idegen Országi Spionok nagyon vigyáznak reátok, 's ők azok, a' kik a' republikánusok közt támadt villongást allattomban élesztetik s. a. t.

Nemtsak az Ex-Directorok, a' vólt hadi Financziális, és belső dolgokra ügyelő ministerek, hanem a' külső dolgokat igazgató minister *Talleyrand* is vádoltatik a' Respublikához való hűségtelességgel, 's őt is méltónak itili a' *Publicum* a' példás büntetésre. Ő magat, ki adott írásában azzal menti, hogy ő 18 hólnapoktól fogva leg kisebb részt sem vett a' közönséges

dolgoknak folytatásában, mindent maga kívánt a' Directorium mivelni, reá semmit sem bizott; a' Directorium támadta meg ellenségesképen *Rómát, Nápoly Országot, Pedemontiumot, és Helvetiát*, ennek szerző oka pedig *Reubel* vólt; és ha, *ugymond ő továbbba*, az Ex-Directoroknak tetteiket jól meg vizsgállyuk, nem tsudálhatjuk, hogy új *Coalitio* támadt a' Fr. Respublika ellen, és hogy olly kevés barattya, 's annyi ellenségei vagynak a' Franczia Nemzetnek.

* * *

A' Glauber tsudállatos Sójáról való Oktatásnak folytatása.

Előre képzeltem, miként okoskodtanak légyen Erd. Olvasóink között nem kevesen a' barmoknak *Glauber Sójával* való orvosoltatásokról. Meg engedjük, *ugymondnak* ők, hogy ezen *Só jó Præservativum* légyen a' barmoknak nyavalyaktól való még mentetésekre; de hol vennénk mi annyi *Glauber Sót*, az egész Magyar Orzági materialis bóltokban és Apatikákban nem lehetne tsak annyit is találni, a' mennyi a' Ketskeméti pusztákon legelő szarvas marhának és lovaknak elegendő vólna, és na találtatna is, nem minden gazda ember fizethetné meg annak, mint külső Orzági productumnak, az árrát. Mind a' két ellenvetés igaz, de még sem ollyan, a' melyeket el ne lehetne háritani. A' *Fueredi* sava nyú viznél lévő *Cameralis Orvos Doctor Oesterreicher József* Ur talalt néhány eiztendőekkel ennek-előtte a' Magyar Hazának kebelében egy olly *Sót*, a' mellyet a' *Glauber tsudállatos Sójánál*, nem tsak nem alább valónak, sőt némely részben, jobbnak és hathatosabbnak találtak az avval próbát tett *Chemicusok* és *Orvos Doctorok*. Ennek a' *Sónak*: *Sal mirabilis natus Hungaricus* nevet

adott annak tudós fel találója. Ennek a' Sónak hathatosságát valamint az emberek, úgy a' barmok nyavalyaiknak orvoslásokban, sok izben tapasztalták, és még ma is tapasztalják az ahhoz értő emberek. Hogy ez úgy legyen, vagynak arról a' fent nevezett találó Urnak hiteles bizonyosság levelei. — Néhai *Veza Gábor* Ur, Ő Császári 's Apostoli Kir. Felsője Tanátsoffa, a' Tudományokra ügyelő Commiszióznak Referens Assessor, a' Pesti Királyi Vniversitásnál lévő Medicum Collegiumnak Præfesse és Directora, Magyar Országának Proto-Medicusa, azt mondja *Budán* 1794. élt. Februarius 1 ső napján adott testimoniumában, hogy az *Oesterreicher József* Orvos Doctor Ur által találtatott *Sal mirabilis nativus Hungaricus*, az az, a' Magyar természetű tsudállatos Só, sem külső, sem belső tulajdonságaira, sem annak hasznos voltára nézve nem alább való a' *Glauber tsudállatos* és a' *Károly Fürdője Sójánál* (*Sal Thermanum Carolinarum*) és valamint ezek, úgy a' Titt. *Oesterreicher* Ur Magy. Országgi tsudállatos Sója is jó izű, és porrá változik a' szabad levegőn.

A' *Pesti* Királyi Vniversításban a' Barmokat Orvosló Tudományok Közönséges Tautója, Titt. *Tólnay Sándor* Professor Ur, illyetén dicsőre emlékezik *Pesten* 1797-ik élt. Majus 20 ik napján költ tanubizonyosság levelében ezen Sóról: „Alább meg irt præsentibus attestalom, hogy a' Fels. K. Magyar helytartó Tanátsnak parantsolatjára, itten, a' közönséges Barom állatok Ispotáljában a' többi experimentumok közt, azon tsudállatos Magy. Országgi Sóval is (*Sal mirabilis nativus Hungaricus*), mellyet Doct. *Oesterreicher* Füredi Physicus Ur fel talált, több izbeli próbákat tettünk, és nyilván is tapasztaltuk, hogy azon helyebb említett tsuda Sónak hivesítő, hashajtó, el oszlató, vért, epét és gyomort tisztító ereje legyen, és hogy az állatoknak külömbféle nya-

valyáiban is, ugymint a' nyálas tüdő-gyulladásban, a' has szorulásban, a' meg romlott vér, és epétől támadott betegségekben, főképen pedig a' lovak roszféle és kóborló-kehés nyavalyájok ellen, nagy hasznú orvosság legyen, és min' hogy ezen tudállatos Só Magyar Országi productum, és azt a' többi patikai hasznos sók és szerek közt leg óltsóbb árron meg lehet szerezni, azon okból én azt a' Falusi marhás gazdáknak is, addég is, mig én azzal egyéb betegségekben is több próbákat tehetek, azon fellyebb meg nevezett állatok nyavalyáiban, mint hasznos orvosságot különöflenn recommendalom T. S.

Hogy egyebeket, a' mellyek a' *Magyar Országi tsudállatos Sónak* ditsiretére szolgálhatnának, el-halgassak, utollyára azt emlitem, hogy a' Fels. Királyi Magyar Helytartó Tanács 1794-ik elztendőben, a' 9063 szám alatt költ circuláris levele által minden Magyar Országi Jurisdictióknak, kiváltképen való módon javasolta ezt a' Sót, a' mellyel tudniillik mind a' ragadó, mind a' köz nép közt gyakran uralkodni szokott nyavalyáknak orvoslásokban nagy haszonnal élhetnének az Orvos Doctorok, és Chirurgo-sok.

Ennek a' Magy. Országi tsudállatos Sónak latja 1. krajtzáron, fontja pedig 32 krajtzáron árultatik, és fő magazinumja vagon Pesten *Rikl József* Kereskedő Urnál, a' Váczi utzában a' veres rák czimerü háznál, és ezen Urnak *Debreczeni's Kolosvári* bóltjaiban. Ezen kívül talál-tatik *Miskolczon* Leska Antal, *Selmetzen* Kron Antal; *Pofonban* Ramafetter Uraknál. — *Bétsben* a' Péter temploma piaczn a' 604 számú háznál, egy különös bólt vagon, a' mellyben ezen Sónál egyéb semmi sem árultatik.

Miként és minémü nyavalyákban lehessen ezen *Magy. Országi tsudállatos Sóval* élni, a' jövő alkalmatossággal fogjuk elő adni.

D. D. S.